

Dombóvári János

Ötven éves a sátoraljaújhelyi szimfonikus zenekar

„Az ünnep az élet rangja, felsőbb értelme. Készülj föl rá testben és lélekben.” Az újhelyi szimfonikusok Márai Sándor gondolatával azonosulva arra készültek, hogy testben és lélekben egy teljes hangverseny évadot szánjanak félszáz éves jubileumuk megünneplésére. Március idusán az öt évtizedet képekben, plakátokon bemutató kiállítás a Lavotta-ház Galériában nyílt meg. Az első hangversenyen a Hollandiában élő karmester és nagybőgőművész, a neves Mosonyi-kutató Scholcz Péter vezényelte az együttest, amely a program első felében két vonószekari művet – Mosonyi Mihály *VII. vonósnégyesének* átiratát, valamint Farkas Ferenc *Aria e Rondo all' ungherese* című kompozícióját – szóval-tatta meg. Az est csúcspontját kétségkívül Dvořák nagy hatású *h-moll csellóversenyének* előadása jelentette, amelyet a Latabár Színház közönsége nagy tetszéssel fogadott. A versenymű szólistája, Dombóvári Zsolt volt növendék, e jeles alkalomra Brémából érkezett haza. A második hangverseny helyszínén, a királyhelmei görög katolikus templomban, kiránduló koncert keretében volt alkalma játszani a jubiláló együttesnek. A régóta nemzetközi hírű Zempléni Fesztivál szervezői – élükön Hollerung Gábor művészeti vezetővel – a kerek évfordulós kamarazenekart e koncertlehetőséggel köszöntötték. A nyári hangverseny programjában szereplő Haydn *D-dúr csellóversenye* Dombóvári Zsolt, Doppler Ferenc *Fantazia pastorale* című fuvalaversenye pedig Dombóvári János Imre közreműködésével hangzott el. A szimfonikus zenekar tagjainak régi vágya teljesült, amikor a harmadik jubileumi hangverseny alkalmával Mozart *A-dúr klarinétversenyében* a zeneiskola egykori növendékét, Szatmári Zsoltot, a Zeneakadémia tanárát, a Nemzeti Filharmonikusok szólamvezetőjét kísérhették. A remek hangulatú este programja Mozart *Titus-nyitányával*, valamint Haydn *„Ústdob” szimfóniájával* egészült ki, a Lavotta-szimfonikusokat Szatmári György karnagy vezényelte. A jubileumi hangversenyek programjának zenei ismertetését a közönség a mindig kiválóan felkészült, választékosan beszélő Fehérné Sulyok Éva iskolavezető-helyettestől hallhatta.

Amikor 1958. szeptember 1-jével – Asztalos Béláné zongoraművész által évtizedeken át fenntartott magánzenedéjét államosítva – Sátoraljaújhelyben megkezdődött az állami zeneoktatás, Ujj Viktor Géza alapító-igazgató, szervező, irányító munkájában a maga elé tűzött feladatok között első helyre tette a „zenekari hangszerek tanításának beindítását (vonós-fúvós-ütős), hogy mielőbb létre lehessen hozni egy iskolai kis-szimfonikus zenekart”. A széleskörű zeneoktatási munkaközösségre épülő, de a nincstelenséggel küszködő hangszeres oktatás hihetetlen módon a tanév végére szimfonikus zenekarrá szerveződött. 1959. május 3-án a Városháza dísztermében tanárok és növendékek, Ujj Viktor Géza karmesteri pálcájának intésére, megszólaltatják Haydn *F-dúr divertimentoját*, majd Mozart, Beethoven, Grieg egy-egy zongoraversenyének első tétele hangzott el Asztalos

Adél, Csuka Andorné, Ujj Viktorné előadásában. A városi szimfonikusok első hangversenyét Mascagni *Parasztbecsület* című operájának *Intermezzoja* zárta.

Kik ültek a zenekarban? A zeneiskola maroknyi tantestülete, magasabb osztályú növendékek és lelkes amatőr muzsikuskok. Ekkor még elevenen élt az újhelyi polgárságban – a háború előtt virágzó – amatőr zenélés hagyománya, amely bizonyára hatással volt az akkori zenei életre, a hangverseny-látogatás helyi szokásainak kialakítására. Ennek az igénynek akartak (és tudtak) megfelelni a zenekar tagjai, akik a kamarazenétől az operairodalomig nyújtottak estéről estére zenei ismeretekkel párosuló élményt. Rendszeressé váltak az Országos Filharmónia felnőtt és ifjúsági hangversenyei, neves művészek, zenekarok vendégjátékai (Őszi Művészeti Napok). Kortárs műveket is bemutattak, köztük számos Ujj Viktor Géza-kompozíciót. Az igazgató-karmester-zeneszerző, amikor 1972-ben Miskolcra költözött, pezsgő zenei életet hagyott maga mögött.

Szatmári György már több éve tagja volt az együttesnek, amikor a zeneiskola kinevezett igazgatójaként átvette a szimfonikusok irányítását. Miközben folytatja a szép sikereket hozó tevékenységet (a zenekar továbbra is állandó résztvevője a város állami, közművelődési rendezvényeinek, a környező települések „klubhangversenyeinek”), egyúttal gazdagítja is. Kórusvezetőként olyan művek előadására törekedett, amelyben kórus és zenekar közös megszólaltatásával a hangversenyek műfaji kereteit tovább szélesíthette. Így került sor Monteverdi *Scherzi Musicali* című művének, valamint Purcell *Dido* és *Aeneas* című opera-keresztmetszetének soproni előadásaira (1978–80), továbbá részletek bemutatására Bach *János passiójából*, a *Parasztkantátából* újhelyi templomokban. Intézményvezetőként, karnagyként szorgalmazta, hogy a zeneiskola legtehetségesebb hangszeresei a versenyműveket zenekari kísérettel adhassák elő.

Dombóvári János a szimfonikus zenekar negyedik évtizedétől művészeti vezetője és koncertmestere az együttesnek, miután a zeneiskola tantestülete 1987-ben az intézmény igazgatójának választotta. Az országban robbanásszerűen bekövetkezett társadalmi-politikai változások éreztették hatásukat az egykor volt megyeszékhelyen is. A Tállyán nyugvó verbunkos-szerző, hegedűvirtuóz, az első színházi karmester, házitanító Lavotta János nevét vette fel a városi zeneiskola (1989), majd alapítvány (1991) jött létre emlékének ápolására, műveinek kutatására, népszerűsítésére (vö.: *Dombóvári János: A Lavotta Alapítvány és a sátoraljaújhelyi zenei közélet = Zempléni Múzsza, 2004. 1. szám*). Az immár tizennyolc alkalommal odaítélt Lavotta János-díj mára a térség rangos zenei elismerésévé vált. Mindez hatott a kezdetben csupán a karácsonyi koncertek hangulatáért újjá szerveződő kamarazenekarra is (1988–89). Nem változtak az együttesre váró feladatok, a tagok ügyszeretete, az együttműködés örömeinek igénye is rokon elődeivel. Ezzel azonban vége is a hasonlóságnak, mert a Zempléni Kamarazenekar működését már egy alapjaiban megváltozott gazdasági, kulturális környezetben kellett megszervezni, biztonságossá tenni. Miután az amatőr muzsikuskok száma évről évre fokozatosan csökkent, az alapító-művészeti vezető Zemplén hangszeres tanárait, magas osztályú növendékeit, valamint zenei pályás volt tanítványait hívta az újhelyiek társaként. E körülmény miatt az együttes a mai napig úgy dolgozik, hogy próbáit egy-egy program köré szervezi, amely így jóval intenzívebb, hatékonyabb, színvonalasabb és az eltelt húsz év tanúsága szerint eredményesebb is.

A kamarazenekar újra feladatot kapott a Nemzeti Filharmónia, majd átszervezése után a Filharmónia Kelet-Magyarország Kht. programjában, s hat éven át volt a kiránduló koncer-

tek, barokk- és kuruc vacsoraestek résztvevője a Liszt Ferenc Kamarazenekar Alapítvány által szervezett Zempléni Művészeti Napokon. Rolla Jánosék lettek az együttes névadói is, amikor kérésükre, közreműködőként, a társulat e néven jelent meg a kiadványokban. Az együttes szinte létrejötté óta önálló hangversenyeket ad Sátoraljaújhelyben, s fellépéseivel támogatja a térség településeinek zenei közművelődését is. Borsod-Abaúj-Zemplén megye egyetlen nem hivatásos zenekara minden alkalmat megragad a 19. századi magyar verbunkos-zene kutatására, népszerűsítésére, amelyet a hangversenyeken kívül hanghordozón is terjesztenek. *Magyar verbunkos zene* címmel kiadott cd-felvételeik (1995, 2000, 2004, 2005, 2006, 2010) a magyar zenetudomány által is számon tartott kiadványok.

Egy kamarazenekar életében meghatározó körülmény, hogy a két évtized során szakmai irányítóként, karmesterként kik járultak hozzá az egyre figyelemre méltóbb művészi teljesítményhez. Az irányító, szervező, menedzselő minden napos feladatait végző művészeti vezető-koncertmester mellett fenntartó hiányában a karmester jelenléte bizony ünnepnek számít. A szimfonikus zenekart 1994 és 1999 között számos emlékezetes – hazai és külföldi – fellépése során vezényelte Gergely Péter Pál. Az ő irányításával készült 1995-ben az első cd-felvétel a Magyar Rádió stúdiójában. A zenekar életében a legtermékenyebb korszakot az egykori tanítvány, Molnár Pál zeneszerző, a németországi Rastatt zeneigazgatója karmesteri tevékenysége jelentette, aki nyári kurzusok alkalmával kitűnő pedagógiai érzékkel pontosságra, igényes munkára, magasabb művészi színvonal elérésére ösztönzött. Az együttes hazai és külföldi koncertjei mellett 2000 és 2005 között három cd elkészítésében közreműködött, és ő vezényelte a Lavotta János Kamarazenekart a gyulai történelmi hangversenyen, 2004. március 15-én is, amelyet a Bartók Rádió egyenes adásban közvetített. Molnár Pál áldásos tevékenységének köszönhetőek az együttes később elért szakmai sikerei, mint legutóbb, 2008-ban Kőszegen, a XV. Országos Kamarazenekari Fesztiválon kapott fődíj.

A zenekar tagjai nem minden napi élményként élik meg, amikor egy-egy zenemű megszólaltatásakor neves szólistát kísérelhetnek. Ilyen, életre szóló emléket jelent a Lavotha Elemérrel (a stockholmi Zeneakadémia gordonkatanára, a Filharmónia zenekarának szólamvezető csellistája), a Rolla János hegedű- és Kassai István zongoraművésszel, valamint Gregor József operaénekesssel megélt muzsikussági kapcsolat. Mivel azonban a szimfonikus zenekar maga is zenepedagógiai műhely, ahol a fiatal hangszereseket az együttjátékra oktatja-neveli, szívmelengető esemény a hangszeres tanárok számára, amikor a zenei pályás tanítványok első szárnypróbálgatásához, egy-egy versenymű előadásához kapnak zenekari kíséretet. Az együttes büszke a művészeti iskola zenei pályára került szólistáira – Végh Márton, Baki Andrea, Dombóvári János Imre (fuvola); Kemenczky Klára, Dombóvári Zsolt, Juhász Viktor (gordonka); Szilágyi Mária, Sajgó Ildikó, Szabó Márta, Szabó Sándor (hegedű); Molnár Tamás (nagybőgő); Nagy Enikő (zongora); Borcsik Kornélia (fagott); Erdélyi Balázs (klarinét); Dombóvári Zoltán, Dudás Eszter (mélyhegedű) – akik közül számosan ma is játszanak a zenekarban.

Az évtizedek során Kossuth-díjas zeneszerzőkkel is kapcsolatba került az együttes. A kamarazenekar előadásában így hallhatta Sátoraljaújhelyben *Lavotta-szvitjét* Farkas Ferenc. A közelmúltban Szokolay Sándor *Szavak* címmel, a Magyar Nyelv Múzeuma avatására komponált rapszodikus művének ősbemutatóján a Lavotta János Kamarazenekart, valamint Zemplén Egyesített Kórusát a szerző vezényelte. Az együttest másfél évtizedes

barátság kötötte Lukin Lászlóhoz, aki szuggesztív, a hallgatóságát lebilincselő zenei ismertetéseivel a zenekart a turnék során határon túlra is elkísérte. Méltó módon vette át szerepét Fehérné Sulyok Éva, a kamarazenekar alapítója óta gordonka-szólamvezetője, s aki a zenekar hangversenyeinek mindig felkészült, állandó zenetörténeti ismertetője. Mindannyiszor szükség van Lavotta és kora zeneszerzőinek, a reformkor, a nemzetettől való nagy zenei vonulatának bemutatására is, hogy ország-világ számára megismerhetővé váljék a magyar verbunkos-zene. Semmi túlzás nincs ebben, hiszen a magyar romantika Európa szerte ismert zenei stílusa a Lavotta János Kamarazenekar közvetítésével számos település (Budapest, Veszprém, Kőszeg, Szentendre, Eger, Aggtelek, Kazincbarcika, Tiszaújváros, Mezőcsát, Edelény, Gönc, Miskolc, Tiszaújváros, Abádszalók, Vásárosnamény, Gyula, továbbá az anyaországon kívül Pozsony, Pusztafedémes, Királyhelmec, Nagykapos, Deregyő, Dobóruszka, Borsi, Ungvár, Szatmárnémeti, Nagykároly, Rastatt, Franekker) közönségéhez eljutott. A hangversenyek sikeréhez bizonyára hozzájárult az együttes tagjainak a történelmi muzsikához illő korhű öltözéke is. Sátoraljaújhely Város Önkormányzata 2003-ban a Lavotta János Kamarazenekar részére a város érdekében kifejtett kiemelkedő tevékenysége elismeréséül Pro Urbe-díjat adományozott. Az elmúlt évek fejlődése, az elért szakmai eredmények, a professzionális zenei életben történő mind gyakoribb előfordulás azonban a nem hivatásos státusz kereteit egyre inkább szétfeszítik. Mindez igazolja többek elgondolását: a Lavotta János Kamarazenekar további előrehaladásához állandó fenntartó szükségeltetik. Költségvetési támogatásra jelenleg ugyanis csak önkormányzat által működtetett zenekarok pályázhatnak. A zenét szerető újhelyi közönség, a jubiláló együttes tagjai tehát a második ötven évet új, a kamarazenekar előnyére változó körülmények között tervezik.